

ปฏิรูปการเมือง ปฏิรูปความคิด
บทสรุปคำว่าประชาธิปไตย บนโต๊ะอาหาร

ผศ.นพดล ปกรณ์นิมิตดี
อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม

คุณครูสาวน้อยท่านหนึ่งของโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง ที่พึงจบการศึกษาจากต่างประเทศ ผู้ซึ่งเบื่อหน่ายกับวิธีการสอนแบบเดิมๆที่ตนเองเคยเรียน อยากคิดอะไรใหม่ๆ โดยตั้งคำถามชวนคิดกับเด็กของเธอว่า ถ้าพวกเธอนั่งกินข้าวในโรงอาหาร และเพื่อนๆในโต๊ะส่วนใหญ่ ประสงค์อยากให้นำดาเลียงข้าว อย่างนี้จะเรียกว่า ประชาธิปไตยใช่หรือไม่

เรื่องสมมตินี้ สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย ที่อาจจะถูกหรือไม่รู้ว่าจะถูกต้องหรือไม่ ตามความคิดเห็นของแต่ละคน

ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของประชาธิปไตย คือ การที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ทางอ้อม ก็คือ การให้ประชาชนเลือกผู้แทนไปใช้อำนาจแทน ซึ่งก็คือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ สส นั้นเอง สิทธิเลือกตั้ง จึงเป็นสิทธิทางการเมืองที่สำคัญในระบบอบประชาธิปไตย

ในขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 กำหนดให้สิทธิเลือกตั้ง เป็นหน้าที่ของบุคคลที่ต้องไปใช้สิทธิ ดังความในรัฐธรรมนูญ มาตรา 72 ที่บัญญัติว่า บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

กรณีการมีส่วนร่วมของประชาชน ทางตรง ก็จะได้แก่ การทำประชามติ การเสนอร่างกฎหมาย และการถอดถอนจากตำแหน่ง

อันที่จริงแล้ว การศึกษาในระบบ ทั้งระบบมัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษา ก็น่าจะมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคำว่า ประชาธิปไตย สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาหลักสูตรอยู่บ้าง ไม่มากก็น้อย สิ่งที่หลายๆ คน ได้ร่ำเรียนมาเหมือนกันแท้ๆ ก็กลับยังมีการแสดงความคิดเห็น หรือ ตีความกฎหมายแตกต่างกันอย่างมาก แม้กระทั่งจะเป็นนักกฎหมายเหมือนกัน ก็ตามที่ เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

โดยส่วนตัวแล้ว เห็นว่า ส่วนหนึ่งก็น่าจะมาจาก ความคิด หรือความเห็นของบุคคลแต่ละท่านที่แตกต่างกันนั่นเอง โดยจะขอยกตัวอย่างบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาอธิบายเพื่อประกอบความเข้าใจ

“มาตรา 172 ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้ง

เป็นนายกรัฐมนตรีให้แล้วเสร็จภายในสามสัปดาห์นับแต่วันที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก ตามมาตรา 127

การเสนอชื่อบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่ง ต้องมี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภา ผู้แทนราษฎรรับรอง

มติของสภาผู้แทนราษฎรที่เห็นชอบด้วยในการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรี ต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร การ ลงมติในกรณีเช่นนี้ให้กระทำโดยการลงคะแนนโดยเปิดเผย”

ถ้าเราได้อ่านตัวบท และถ้าตีความตามตัวอักษรด้วย ก็น่าจะชัดเจนอยู่แล้วว่า บุคคลที่จะ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ต้องมีมติของสภาผู้แทนราษฎร ด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน สมาชิกทั้งหมด ถ้าสมมติสภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิกจำนวนครบ 480 คน ก็ต้องได้ 240 คน

จากถ้อยคำในตัวบท จะเห็นได้อย่างชัดเจนอยู่แล้วว่า ไม่มีความอันใดที่ได้บัญญัติไว้เลยว่า ต้องเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากที่สุด ถึงจะได้เป็น นายกรัฐมนตรี หรือบังคับอย่างชัดเจนว่า ต้องให้พรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากที่สุด เท่านั้นจึง เป็นผู้มีสิทธิจัดตั้งรัฐบาล

แต่แน่นอน อาจมีความคิดความเห็น หรือธรรมเนียมที่น่าจะให้สิทธิแก่พรรคการเมืองที่มี คะแนนเสียงมากที่สุด ได้จัดตั้งรัฐบาลก่อน ซึ่งถ้าไม่ได้ ก็ค่อยให้พรรค ระดับรองลงไป

อะไรคือคำตอบที่ถูกต้อง หรือที่ว่าคำตอบจากความคิดของบางกลุ่มคนในสังคมไทย ขณะนี้ ถ้าอะไรที่ตนเองได้ประโยชน์ตามกฎหมาย ก็บอกว่าให้ปฏิบัติตามกฎหมาย หรืออะไรที่ว่าตาม กฎหมาย ตัวเองเสียประโยชน์ ก็พยายามสรรหาหลักการ เพื่อหักล้างตัวบทหรือพยายามตีความให้ ตรงกับความต้องการตน ทั่วๆไป ถ้าหากตัวบทกฎหมายมีปัญหา ก็ควรจะเสนอเหตุผลและความ จำเป็นต่อสังคมเพื่อแก้ไขกฎหมายถึงจะถูกต้อง แต่ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานผลประโยชน์ส่วนรวม

ความขัดแย้งทางการเมือง หรือวิกฤตทางการเมือง หลายเรื่อง ก็มาจากวิกฤตทางความคิด ความเห็นที่แตกต่างกัน ถ้าเราจะกล่าวอ้างเรื่อง นิติรัฐ หรือการปกครองตามกฎหมาย มาตอบ คำถามในประเด็นนี้ ก็น่าจะตอบได้ว่า ควรยึดตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ

การแสดงความคิดเห็น ที่หลากหลาย ย่อมมีกันได้ แต่เมื่อใดก็ตาม มีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น ในสังคม และสังคมต้องการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ ก็ต้องยึดตัวบทเป็นสำคัญ และตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมายก่อน จะเอาแต่ความคิดเห็นของตัวเองเป็นตัวตั้ง และ พยายามลากถ้อยคำในตัวบทกฎหมายให้เป็นไปตามความคิดเห็นของตัวเอง ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ดีต่อสังคมอย่างมาก เช่น กรณีนักการเมือง บางคนพยายาม สรรหาหรือประดิษฐ์คำพูดใหม่ๆ วาทะ ที่สับสนในหลักกฎหมาย อาทิ เช่น ผมไม่ได้ทำผิดกฎหมาย แต่ทำในสิ่งที่กฎหมายห้าม หรือผิด กฎหมายเล็กน้อย ทำไมต้องเอาเรื่องกัน เช่นนี้เป็นต้น

ถ้าจะพูดถึงเรื่องปฏิรูปการเมือง เช่น ควรจะมีสภาเดี่ยว หรือ สภาคู่ หรือ นายกรัฐมนตรี ควรจะเป็น สส อย่างเดียว หรือไม่ และอื่นๆ ก็คงจะเป็นเรื่องที่จะมีเนื้อหาค่อนข้างยาวอีกมาก แต่ก่อนจะไปถึงจุดนั้น การปฏิรูปการเมือง โดยการปฏิรูปความคิด ที่ไม่นำเอาผลประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง แต่เอาผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ลดละความคิดที่อยากเอาชนะกัน อย่างคำกล่าวที่ว่า สุขทุกข์ อยู่ที่ใจ ทุกข์ที่เกิดจากความคิด น่าจะสามารถแก้ไขได้ด้วยธรรมะ หรือคำสอนทางศาสนานั้นเอง

ก่อนที่จะจบบทความนี้ไป คำถามของคุณครูสาวที่ว่า ถ้าพวกเธอนั่งกินข้าวในโรงอาหาร และเพื่อนๆในโต๊ะส่วนใหญ่ อยากให้นายดำเลี้ยงข้าว อย่างนี้จะเรียกว่า ประชาธิปไตยหรือไม่ ผู้เขียนขอสมมติคำตอบของเด็กและของครูสาวเป็นสองกรณี คือ

หนึ่ง ถ้า เป็นประชาธิปไตย ก็แสดงว่า เขาเข้าใจว่า ประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่ต้องการอะไร คนส่วนน้อยก็ต้องยอมตาม เพราะถือว่าเป็นความต้องการของคนส่วนใหญ่ แม้จะเป็นการฝืนใจก็ตามที หรือ

สอง จะบอกว่า ไม่ใช่ประชาธิปไตย ก็น่าจะถูกต้อง ก็เพราะเป็นเรื่องที่ใช้คนหมู่มากมา บังคับคนหมู่น้อย ให้ทำตามใจตน หรือ จะบอกว่าสองเรื่องนี้ ไม่น่าจะเกี่ยวอะไรกันเลย ก็แล้วแต่ใจของคนทั้งสองนะครับ สวัสดีครับ